

Individuální projekt MPSV „Podpora transformace“

Hlavním záměrem projektu je prostřednictvím stanovených aktivit přispět k realizaci deinstitucionalizace pobytových zařízení sociálních služeb v České republice a podpořit a doplnit již existující snahy MPSV a dalších subjektů o zkvalitnění, individualizaci a humanizaci služeb sociální péče.

Podpora transformace je zaměřena na zajištění národní strategie k transformaci a humanizaci pobytových zařízení sociálních služeb v sociální služby, které umožní uživatelé setrvání v jeho přirozeném prostředí a jeho aktivní zapojení se na trh práce a do společnosti. Aktivita v rámci projektu vycházejí z plnění „Koncepte podpory transformace pobytových sociálních služeb v jiné druhy sociálních služeb, poskytovaných v přirozené komunitě uživatele a podporující sociální začlenění uživatele do společnosti“ (usnesení vlády č. 127 ze dne 21. února 2007). Cíle a opatření tohoto koncepčního materiálu byly již Ministerstvem práce a sociálních věcí připravovány se zájmem zajistit je prostřednictvím individuálního projektu z prostředků Evropského sociálního fondu.

Výstupy projektu směřují do pilotního zahájení procesu transformace ve vybraných nejvíce rizikových zařízeních ve všech krajích (mimo hl. m. Prahu), a to s podmínkou spolupráce s národní úrovní a při dodržování zásad stanovených v koncepčním materiálu k této oblasti, včetně zásad transparentního procesu transformace. Jedním z cílů projektu je vytvořit Plány transformace, které budou plně v souladu se střednědobnými plány dostupnosti sociálních služeb vyplývajících ze zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb..

Nastavení jednotného systému transformace bude realizováno také v samostatné působnosti krajů, které vyjádřily souhlas se zapojením do projektu. Podpora bude provázána s podporou integrovaného operačního programu formou individuálních projektů.

Základní postup deinstitucionalizace sociálních služeb se skládá ze dvou druhů aktivit:

1. komplexní metodická příprava poskytovatelů, pracovníků a uživatelů sociálních služeb s ohledem na zohlednění stávající situace v zařízení i v celém regionu
2. investiční podpora zařízení zaměřená na nákup, výstavbu a přestavbu vhodných objektů pro poskytování sociální služby

Připravovaný projekt se zaměřuje na zajištění neinvestiční složky deinstitucionalizace. Investiční složka deinstitucionalizace u vybraných zařízení bude následně podpořena v rámci integrovaného operačního programu, oblasti intervence 3.1. Služby v oblasti sociální integrace.

Podpora bude směřována především do vybraných pobytových zařízení v každém kraji za podmínky splnění kritérií pro výběr zařízení stanovených Ministerstvem práce a sociálních věcí. Pro případ efektivního čerpání jsou v rámci každého kraje stanovena zařízení, vybraná kraji přičemž jednomu z nich je vždy přiřazena priorita.

Vazba projektu na strategické dokumenty:

Podpora transformace pobytových sociálních služeb vychází z hlavních priorit Národního rozvojového plánu pro období 2007-2013 a Národního strategického referenčního rámce 2007-2013, které jsou národními strategickými dokumenty. Integrovaný operační program pro programovací období 2007-2013 úzce navazuje na Lisabonskou strategii, která je označována za program zásadních reforem. Tyto dokumenty zdůrazňují úpravu sociálního systému s ohledem na stárnutí obyvatelstva, vyšší nároky penzijních a zdravotních systémů a efektivizace veřejných sociálních a zdravotních služeb.

Hlavní priority procesu transformace rezidenčních zařízení sociálních služeb jsou vyjádřeny v dokumentu „Konceptce podpory transformace pobytových sociálních služeb v jiné druhy sociálních služeb, poskytovaných v přirozené komunitě uživatele a podporující sociální začlenění uživatele do společnosti“, který byl přijat dne 21. února 2007 usnesením vlády České republiky č. 127.

Konceptce je vypracována v souladu se strategickými materiály z oblasti sociálních služeb v České republice, tj. Národním akčním plánem sociálního začleňování na léta 2006 – 2008 a na léta 2008 - 2010¹, Bílou knihou v sociálních službách a zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Je vytvořena v souladu s českým právním řádem, a to zejména s Listinou základních práv a svobod. Přijetím Národního akčního plánu sociálního začleňování si sociální politika klade za cíl zmírňování sociální exkluze. Národní program přípravy na stárnutí a Konceptce rodinné politiky stanovily priority v oblasti péče o seniory, podpory mezigenerační solidarity a podpory pečující rodiny a osob pečujících o osobu blízkou.

Transformace rezidenčních zařízení sociální péče v České republice navazuje na zahraniční trendy označované jako „humanizace ústavní péče“. Základními východisky je respekt k lidským právům, k individuálním potřebám a etickým principům. V posledních desetiletích minulého století se setkáváme s rozvojem diskuse a s počátky systémového přístupu k transformaci ústavní péče také v České republice (Liberecký kraj, Horní Poustevna, holandsko-český projekt Péče o staré občany Diakonie ČCE aj.).

Proces transformace sociálních služeb je dlouhodobým procesem a bude probíhat v období následujících několika desítek let. Proces podpory transformace bude odpovídat programovacímu období na čerpání finančních prostředků z evropských strukturálních fondů v období let 2007 - 2013.

¹ Národní akční plán sociálního začleňování je součástí Izv. Národní zprávy o strategických sociální ochrany a sociálního začleňování, plán na období 2008 až 2010 bude předložen Vládě ČR v září tohoto roku a následně zaslán Evropské komisi.

VAZBA PROJEKTU NA INTEGROVANÝ OPERAČNÍ PROGRAM:

Výstupy projektu „Podpora transformace“, které budou pilotně ověřovány ve vybraných zařízeních, budou následně investičně podpořeny v rámci Integrovaného operačního programu (dále jen IOP).

Vybraná zařízení jsou již nyní zahrnuta do tzv. Prováděcího dokumentu IOPu. Samotný IOP počítá s projektem „Podpora transformace“, ve kterém budou vytvořeny transformační plány vybraných zařízení, na jejichž základě bude deinstitucionalizace investičně podpořena.

Integrovaný operační program (IOP) je jedním z klíčových dokumentů ČR zpracovaných v rámci Cíle Konvergence pro programovací období 2007–2013. Spoluřinancování IOP bude zajištěno prostřednictvím Evropského fondu pro regionální rozvoj. Celkový objem finančních prostředků alokovaných na IOP činí 1553,0 mil. EUR, tj. 6% v rámci Cíle Konvergence. Řídícím orgánem tohoto programu je Ministerstvo pro místní rozvoj.

Podpora IOP se týká celého území ČR s výjimkou hlavního města Prahy. IOP je koncipován jako program intervencí národního charakteru, které mají plošné a systémové zaměření a spadají do působnosti ústředních správních úřadů. IOP je komplementární k tematickým a regionálním operačním programům a navazuje na příslušné národní podpůrné programy.

V IOP je jednou z oblastí podpory i oblast podpory zaměřená na „služby v oblasti sociální integrace“. Gestorem za realizaci této oblasti podpory je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. V rámci této oblasti stanovilo Ministerstvo práce a sociálních věcí 3 prioritní okruhy, jejichž podpora a prosazení není možná bez národního zastištění, národní podpory a bez zajištění přímé provázanosti na čerpání prostředků z Evropského sociálního fondu. Jednou z těchto oblastí je přímo definovaná oblast pilotní podpory procesu transformace vybraných pobytových zařízení v jednotlivých krajích a vybraných zařízeních Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, mimo region hl. m. Prahy.

Na oblast transformace je vyčleněno cca 1,3 mld. Kč. V rámci této podpory není vyžadována žádná finanční spoluúčast ze strany kraje ani obce.

Investiční podpora bude směřována především do vybraných pobytových zařízení v každém kraji za podmínek splnění kritérií pro výběr zařízení stanovených Ministerstvem práce a sociálních věcí. Hlavním kritériem pro zajištění investiční podpory je vytvoření transformačního plánu vybraného zařízení v rámci projektu „Podpora transformace“. Pro případ efektivního čerpání stanové kraje v rámci svého výběru dvě zařízení, přičemž jednomu z nich bude přiřazena priorita. Tato vybraná zařízení budou na deinstitucionalizaci připravována v rámci projektu „Podpora transformace“.

Zajištění provázanosti projektu z Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost – „Podpora transformace“ a investičních prostředků z IOP podpoří komplexní provedení deinstitucionalizace nejméně ve 13 zařízeních sociálních služeb v České republice mimo území hl. m. Prahy (max. v 27 zařízeních).

Základní vazbou projektu „Podpora transformace“ na IOP je, že reálné výstupy plánů vybraných zařízení a krajů, vedoucích k transformaci a deinstitucionalizaci vybraných služeb bude umožněno realizovat prostřednictvím investiční akce, která zajistí vybudování a nákup odpovídajících objektů podle individuálních potřeb uživatelů v běžné komunitě.

Díky provázanosti projektu „Podpora transformace“ a integrovaného operačního programu je možné zajistit reálné pilotní ověření deinstitucionalizace zařízení vedoucí od tzv. „měkčích“ – neinvestičních aktivit, kterými jsou komplexní plány, zajištění odbornosti pracovníků, posouzení a provádění uživatelů až po investice, které povedou k deinstitucionalizaci v praxi. Podporováno bude zejména vytvoření sítě chráněných bytů v běžné zástavbě komunity a snížení kapacity stávajících objektů.

Součástí týmu Národního centra bude pracovník odpovědný za udržitelnost výstupů transformačních plánů a jejich proveditelnost v rámci investic z programu IOP.

Stanovená kritéria výběru pobytových zařízení pro IOP:

- okruh uživatelů služby:
 - 1) cílová skupina uživatelů zařízení musí být schopna samostatného života ve většinové společnosti v rámci dalších druhů služeb neustavního charakteru s co nejmenší mírou nutné podpory
- dostupnost služby:
 - 1) nedostupnost alternativních nebo návazných druhů sociálních služeb
 - 2) neposkytování služby v místě života přirozené komunity (mimo obec)
- neodpovídající stav zařízení pro poskytování dané služby:
 - 1) zařízení poskytuje služby na více než dvojičkových pokojích
 - 2) zařízení poskytuje služby pro více než 80 uživatelů v rámci zařízení
 - 3) materiálně technické zázemí nepodporuje individuální podporu uživatelů a ochranu a naplňování lidských práv

CÍLE PROJEKTU:

Hlavním záměrem předkládaného projektu je komplexně podpořit transformaci služeb sociální péče na základě individuálně určených potřeb uživatelů v přirozené komunitě.

Všeobecným cílem projektu je na základě podrobných analýz a zmapování současné situace v oblasti služeb sociální péče zajistit komplexní systém podpory transformace služeb sociální péče, zajistit rozvojové plány vycházející z problematiky transformačního procesu, zvýšit informovanost o procesu transformace institucionální péče pro osoby se zdravotním postižením, vytvořit systém vertikální a horizontální spolupráce mezi všemi dotčenými subjekty procesu transformace institucionální péče, podpořit proces zkvalitňování životních podmínek uživatelů stávajících pobytových zařízení sociální péče a podpořit naplňování lidských práv uživatelů pobytových sociálních služeb a jejich práva na plnohodnotný život srovnatelný s vrstevníky, žijícími v přirozeném prostředí.

Vytvořený systém metodických a vzdělávacích aktivit a komplexních transformačních plánů, bude nástrojem podporujícím proces deinstitucionalizace pobytových zařízení sociálních služeb v České republice, který podpoří sociální začleňování sociálně vyloučených osob, bude preventivně působit proti vzniku sociálního vyloučení a podporovat návrat rodinných pečujících na trh práce.

Tyto produkty by měly být vytvářeny v rámci konzultačního procesu zainteresovaných subjektů (zejména zadavatelů, kterými je kraj, případně obec či MPSV; poskytovatelů; uživatelů; odborných organizací a asociací sociálních služeb; MPSV).

Jednotlivé aktivity budou vytvářeny v souladu se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění, materiálu „Konceptce podpory transformace pobytových sociálních služeb v jiné typy sociálních služeb, poskytovaných v přirozené komunitě uživatele a podporující sociální začlenění uživatele do společnosti“, s koncepčními materiály MPSV a dalšími výstupy realizovanými v oblasti transformace a kvality v sociálních službách.

Specifické cíle projektu:

1. Vytvoření komplexního systému podpory transformace sociálních služeb.
2. Pilotní ověření ve 32 vybraných zařízeních sociálních služeb.
3. Zvýšení informovanosti o problematice služeb sociální péče poskytovaných v souladu s individuálními potřebami uživatelů v přirozené komunitě a procesu deinstitucionalizace.